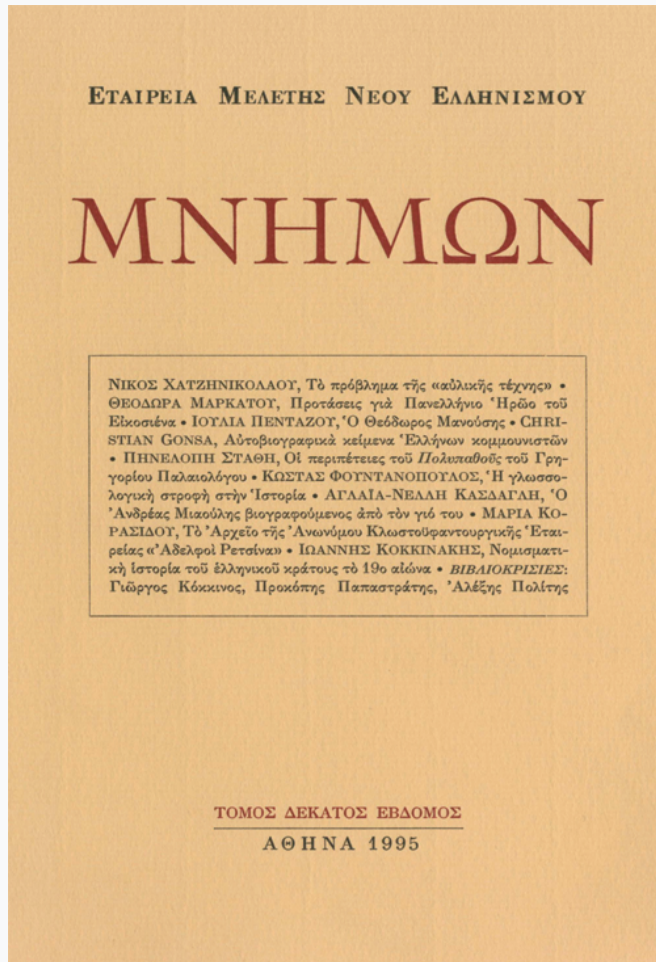

Μνήμων

Τόμ. 16 (1994)

INTERNET ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΑΡΔΙΚΑ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ

doi: [10.12681/mnimon.564](https://doi.org/10.12681/mnimon.564)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΓΑΡΔΙΚΑ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ Κ. (1994). INTERNET ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ. *Μνήμων*, 16, 149–155.
<https://doi.org/10.12681/mnimon.564>

INTERNET ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

«Se efxaristw poly gia to anatyro. Tha sou apantisw sxetika me to erotima sou molis lavw thn enkyklio». "Αν μπορεί κανείς να άνεχθει αυτή την ταλαιπώρηση τής έλληνικής γλώσσας σέ μηνύματα όπως αυτό, με άντάλλαγμα τά όφέλη από την ένοποίηση του χώρου επικοινωνίας, την όποία προσφέρει τό Internet, οί λοιπές δυσκολίες για την αξιοποίηση του δικτύου αυτού ξεπερνιούνται εύκολότερα.

Τό Internet έχει πρόσφατα άπασχολήσει συχνά την επικαιρότητα μέσω των έφημερίδων. Η χρησιμότητά του όμως για τους ιστορικούς χρειάζεται πιό εξειδικευμένη προσέγγιση και έχει άπασχολήσει τά πιό τεχνικά περιοδικά του κλάδου¹. Τό σημείωμα αυτό άποσκοπεί στό να παρουσιάσει στον Έλληνα ιστορικό, που έχει πρόσβαση στα κοινώς διαθέσιμα τεχνικά μέσα, μερικούς από τους τρόπους αξιοποίησης του δικτύου Internet για την ιστορική έρευνα².

Πρώτα άπ' όλα λίγα λόγια για τό Internet. Συνίσταται σέ ένα δίκτυο,

1. Τό περιοδικό *Computers and the Humanities* αφιέρωσε όλόκληρο τεύχος στό ρόλο των τηλεπικοινωνιών στις άνθρωπιστικές επιστήμες: T. Erdt (έπιμ.), «Telecommunications and the Scholar», *Computers and the Humanities*, 26:3 (Ιούνιος 1992). Για τό εύρύτερο ζήτημα τής όργάνωσης τής έρευνας στις άνθρωπιστικές επιστήμες με τη βοήθεια των νέων έργαλείων τής πληροφορικής βλ. την ενδιαφέρουσα έκθεση των Mary Feeney, S. Ross, «Information Technologies in Humanities Scholarship: British Achievements, Prospects and Barriers», *Historical Social Research*, 19:1 (1994), σ. 3-59. Τό ίδιο περιοδικό δημοσιεύει κατάλογο ήλεκτρονικών βάσεων δεδομένων, που ενδιαφέρουν τους ιστορικούς, μερικές από τις όποίες είναι προσπελάσιμες μέσω του Internet: P. Horvath, «Online Datenbanken für Historiker - Ein Überblick. Teil I», *Historical Social Research*, 19:1 (1994), σ. 129-32· του ίδιου, «Online Datenbanken für Historiker - Ein Überblick. Teil II», *Historical Social Research*, 19:2 (1994), σ. 70-103. Με την πάροδο του χρόνου όλοένα και περισσότερα περιοδικά περιλαμβάνουν στό ένημερωτικό τους τμήμα πληροφορίες για όλικό του επιστημονικού τους πεδίου, που μπορεί να άναζητηθει μέσω του Internet μαζί με όδηγίες για την άνεύρεσή του.

2. Όσοι δέν έχουν πρόσβαση στό Internet μέσω των ιδρυμάτων τους, μπορούν να έγγραφοϋν ως χρήστες στό δίκτυο Άριάδνη, μιá ύπηρεσία του Κέντρου «Δημόκριτος» (τηλ. 6513392 και 6536351), με έλάχιστη τρίμηνη συνδρομή 11.800 δρχ., κατά την ώρα τής σύνταξης του σημειώματος.

ή μάλλον σέ συνένωση δικτύων, πού συνδέει μεταξύ τους ύπολογιστές τής εϋρύτερης άκαδημαϊκής κοινότητας, κυρίως δηλαδή τών πανεπιστημίων, έρευνητικών και άλλων κρατικών ιδρυμάτων και βιβλιοθηκών. Άποτελεί μεταφορά τής τεχνολογίας του ψυχρού πολέμου στις ανάγκες τής ειρήνης. Ή άρχική σκοπιμότητα στο σχεδιασμό του άμερικανικού στρατιωτικού πειραματικού δικτύου Arpanet ύπαγόρευε νά μήν ύπάρχει ένας κεντρικός σταθμός έλέγχου τών άμερικανικών στρατιωτικών επικοινωνιών, ό όποιος σέ περίπτωση πυρηνικής επίθεσης θά παρέσυρε σέ παράλυση όλόκληρο τό δίκτυο. Σέ τέτοιο ένδεχόμενο ό σχεδιασμός έξασφάλιζε τόν τρόπο, ώστε οι επικοινωνίες νά συνεχίζονται άπό τις έναπομένουσες γραμμές του δικτύου, πού συνδέονταν μεταξύ τους μέσω ισότιμων επικοινωνιακών κόμβων. Ή εϋελιξία αύτή του Arpanet κληροδότησε στο Internet, ως έγγενή ιδιότητά του, τήν τόσο χαρακτηριστική του άναρχία.

Όπως συχνά επαναλαμβάνεται, τό Internet δέν άνήκει στην κυριότητα κανενός οργανισμού, αλλά λειτουργεί ύπό τήν έποπτεία του Internet Society, πού ρυθμίζει ζητήματα, όπως ή τυποποίηση τών τρόπων επικοινωνίας κλπ. Το Internet έξυπηρετεί κατά κύριο λόγο τά μέλη τής άκαδημαϊκής κοινότητας, τά όποια άποκοϋν δικαίωμα πρόσβασης στο δίκτυο μέσω τών ιδρυμάτων τους. Το άτομικό δικαίωμα πρόσβασης κάθε δικαιούχου συνίσταται στην εκχώρηση συγκεκριμένου χώρου στο δίσκο του συνδεδεμένου ύπολογιστή (του πανεπιστημιακού ή άλλου ιδρύματος), στην αναγνώριση του όνόματος χρήστη (user name) τής έπιλογής του χρήστη και στο μυστικό κωδικό (password), με τόν όποιο ολοκληρώνεται ή είσοδος του χρήστη στο δίκτυο.

Τί χρειάζεται ό χρήστης για νά αξιοποιήσει τις ύπηρεσίες του Internet; Έκτός άπό ίκανοποιητική γνώση τής άγγλικής, άν ή πρόσβαση γίνεται άπ' εϋθείας μέσω του συνδεδεμένου ύπολογιστή, χρειάζεται άπλως πρόσβαση σέ ένα τερματικό. Άν ή πρόσβαση γίνεται μέσω τηλεφωνικής σύνδεσης (dialup), τότε αύτή γίνεται μέσω προσωπικού ύπολογιστή έφοδιασμένου με modem και ένα πρόγραμμα επικοινωνίας τερματικού, όπως για παράδειγμα τό Procomm, τό Telix ή τό Terminal τών Windows. Άπολύτως άπαραίτητος είναι και ένας άπό τους πολλούς όδηγούς, πού κυκλοφοροϋν για τό Internet, οι όποιοι εισάγουν τό χρήστη στις τεχνικές λεπτομέρειες και στις ύπηρεσίες του δικτύου. Επίσης δέν πρέπει νά παραλείψει νά συμβουλευθεί τους υπεύθυνους τής πανεπιστημιακής ή άλλης αντίστοιχης ύπηρεσίας, σχετικά με τή λειτουργία του ύπολογιστή, του όποιου θά του έπιτραπεί ή χρήση. Κατά πᾶσα πιθανότητα ή ύπηρεσία αύτή θά του δώσει ένα έντυπο έγχειρίδιο χρήστη με τις ... κατά τήν ύπηρεσία άπαραίτητες όδηγίες³.

3. Το σημείωμα αυτό δέν άρκεί ως βοήθημα για άμεση πρόσβαση στο δίκτυο. Βρήκα ιδιαίτερα χρήσιμο τό βιβλίο του Ed Kroll, *The Whole Internet: User's Guide and Cata-*

Ήλεκτρονικό ταχυδρομείο

“Αν ο χρήστης είναι ιστορικός, πώς μπορεί να αξιοποιήσει αυτά τα «δικαιώματα»; Η απλούστερη χρήση του Internet είναι η αλληλογραφία με άλλα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, δηλαδή το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail). Το «άγλωσσο» κείμενο της αρχής του σημειώματος θα μπορούσε να ήταν μήνυμα, πού στέλλεται σε συνάδελφο με πρόσβαση στο Internet. Ο συνάδελφος, όπως κάθε χρήστης, διαθέτει ηλεκτρονική διεύθυνση, ή όποια αποτελείται από το ηλεκτρονικό όνομα της επιλογής του (το όνομα χρήστη ή user name), το σύμβολο @ (at, εις), την ονομασία του υπολογιστή, όπου το έχει διατεθεί χώρος, το ίδρυμα και τη χώρα του (.gr για την Ελλάδα, .uk για τη Βρετανία, .de για τη Γερμανία): πχ. username@leon.nreps.ariadne-t.gr⁴. Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο είναι ένας ταχύς, κατά κανόνα, αλλά όχι αξιόπιστος τρόπος επικοινωνίας. Δεν παρέχεται από κανέναν ή έγγυση ότι το μήνυμα θα φθάσει στον προορισμό του· μπορεί να χαθεί καθ’ οδόν ή να φθάσει με καθυστέρηση, αν, για παράδειγμα, κάποιος από τους υπολογιστές, πού μεταφέρουν το μήνυμα, βρίσκεται εκτός λειτουργίας. Έξ άλλου, καθώς το Internet λειτουργεί υπό καθεστώς αναρχίας και δεν μπορούν να ζητηθούν ευθύνες για πλημμελή λειτουργία, οι χρήστες υποχρεώνονται να το χρησιμοποιούν με καρτερικότητα. Αυτό ισχύει για όλες τις υπηρεσίες, πού παρέχει το δίκτυο. Επίσης, το δίκτυο δεν εξασφαλίζει την εμπιστευτικότητα των μηνυμάτων· το τελευταίο πράγμα πού θα ήθελε ένας χρήστης είναι να αρχειοθετηθεί, κατά τη διάρκεια της τακτικής λήψης backup, ή αλληλογραφία του με συνήθεις αλλά ανομολόγητες πανεπιστημιακές προεκλογικές μεθοδεύσεις. Bytes manent! Ένας αποδεκτός κώδικας δεοντολογίας αποθαρρύνει τις απρεπείς, βίαιες ή συναισθηματικά φορτισμένες φραστικές εκδηλώσεις. Τέλος, ανεξάρτητα από τη γλώσσα της επικοινωνίας, ή γραφή είναι ή άτονη λατινική⁵.

logue, Sebastopol Ca. 1993. Πρόσφατα δημιουργήθηκε ή δυνατότητα εκπαίδευσης στη χρήση του Internet μέσω του ίδιου του δικτύου με τη βοήθεια του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου χάρη στη σειρά Roadmap (όδικος χάρτης).

4. Κάθε σταθμός του δικτύου διαθέτει δύο εναλλακτικές μορφές ηλεκτρονικής διεύθυνσης: μία είναι ή αποκλειστική ονομασία του (π.χ. leon.nreps.ariadne-t.gr) και ή άλλη είναι ή αντίστοιχη αριθμητική μορφή, πού θεωρείται δυσκολότερη στην απομνημόνευση (στο παραπάνω παράδειγμα: 143.233.2.1).

5. Τα ελληνικά θα μπορούσαν κάλλιστα να αποδίδονται με το σύστημα του Thesaurus Linguae Graecae, όπότε το μήνυμα της αρχής του σημειώματος θα αποδιδόταν: «S' eu)xaristw= polu/ gia/ to/ a)na/tupo. Qa/ sou= a)panth/sw...».

Ήλεκτρονικό σεμινάριο

Ήλλη χρήση του Internet είναι το ήλεκτρονικό σεμινάριο ή e-list. Αυτό συνίσταται στη συγκρότηση ομάδων συνδρομητών του σεμιναρίου, οι οποίοι ανταλλάσσουν ειδήσεις, έρωτήματα και απαντήσεις, βιβλιογραφίες και βιβλιοκρισίες, ανακοινώσεις προγραμμάτων συνεδρίων και ό,τιδήποτε άλλο με αντίκειμενο το εύρύτερο «θέμα» του σεμιναρίου. Το μήνυμα, που αποστέλλει ένα μέλος στην ήλεκτρονική διεύθυνση του σεμιναρίου, στη συνέχεια διανέμεται στο σύνολο των μελών· το ίδιο συμβαίνει και με ολόκληρη την έπιστημονική συζήτηση, που ένδεχεται να προκύψει. Ή έγγραφη στο σεμινάριο γίνεται με σχετική αίτηση προς την ήλεκτρονική διεύθυνση του σεμιναρίου και απαντητικό μήνυμα άποδοχής από τους ιθύνοντες του σεμιναρίου, μέσω του ήλεκτρονικού ταχυδρομείου· άλλα σεμινάρια είναι έντελως άνοιχτά, ένω άλλα θέτουν όρισμένες προϋποθέσεις⁶. Ή υπάρχουν άμπολλα τέτοια σεμινάρια (ή ήλεκτρονικές λίστες) που ένδιαφέρουν ιστορικούς, π.χ οι λίστες: H-Diplo για διπλωματική ιστορία, Econhist για οικονομική ιστορία, H-Ideas για ιστορία των ιδεών, Hislaw-L για ιστορία του δικαίου, Classics-L και Ancien-L για τις κλασικές, και Byzans-L για τις βυζαντινές σπουδές, H-Russia για την ιστορία της Ρωσίας, H-Mac για ιστορικούς που χρησιμοποιούν ύπολογιστή Macintosh, κχ.

Telnet

Ένας χρήστης μπορεί να μεταφερθεί από το δικό του ύπολογιστή σε ένα δεύτερο ύπολογιστή με την έντολή telnet και τη διεύθυνση του δεύτερου. Ήν έχει έξουσιοδότηση να χρησιμοποιήσει το δεύτερο ύπολογιστή, τότε όλες οι έντολές, που πληκτρολογεί, άπευθύνονται στο δεύτερο αυτό ύπολογιστή. Ή διαδικασία αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για την είσοδο σε βιβλιοθήκες και την άναζήτηση λημμάτων των καταλόγων τους. Πχ. για να ψάξει κανείς στην κεντρική βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Λονδίνου άκολουθεί τά έξής βήματα (συνήθως, μετά τη σύνδεση, οι όδηγίες δίνονται σε διαδοχικές όθόνες έπιλογής):

1. Πληκτρολογεί την έντολή: Telnet 128.86.8.7.
2. Στην άπόκριση Login:, πληκτρολογεί: janet.
3. Στην άπόκριση Password:, πληκτρολογεί άπλως έπιστροφή (Enter).
4. Στην άπόκριση hostname:, πληκτρολογεί: UK.AC.LON.CONSUILL.
5. Στην άπόκριση Username:, πληκτρολογεί: LIBRARY.

6. W. McCarty, «HUMANIST: Lessons from a Global Electronic Seminar», *Computers and the Humanities*, 26 (1992), σ. 205-22.

Ἄν ἡ ἀναζήτηση ὀλοκληρωθεῖ κανονικά χωρίς αἰφνιδιαστική διακοπή τῆς ἐπικοινωνίας, ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὸν κατάλογο τῆς βιβλιοθήκης καὶ ἡ ἐπιστροφή στὸν τοπικὸ (home) ὑπολογιστὴ γίνεται μὲ τὴν ἐντολή quit.

Μετὰ ἀπὸ σχετική αἴτηση στὸ Ἐθνικὸ Κέντρο Τεκμηρίωσης τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν καὶ ἔγκριση κωδικοῦ εἰσόδου (password), μὲ τὴν ἐντολή telnet 143.233.9.20 (καὶ στὴ συνέχεια login: guest), ἀποκτᾶ κανεὶς δωρεὰν πρόσβαση στὸ διαθέτη (server) Ἑρμῆ, τὸν ὑπολογιστὴ ποὺ περιέχει τὶς βάσεις δεδομένων μὲ τὶς διδακτορικές διατριβές στὰ ἑλληνικά πανεπιστήμια καὶ τὸ συλλογικὸν κατάλογο περιοδικῶν τῶν ἑλληνικῶν ἐπιστημονικῶν βιβλιοθηκῶν, ποὺ διατηρεῖ τὸ ΕΚΤ, καὶ μὲ τὰ ἐκπονούμενα ἐρευνητικὰ προγράμματα τῆς Γενικῆς Γραμματείας Ἑρευνας καὶ Τεχνολογίας.

Μεταφορὰ ἀρχείων

Στὸ χρήστη τοῦ δικτύου παρέχεται ἡ δυνατότητα μεταφορᾶς ἀρχείων (προγράμμάτων, πληροφοριακοῦ ὕλικου, βιβλιογραφιῶν, βάσεων δεδομένων κλπ.) ἀπὸ μακρινούς ὑπολογιστές. Ἕνας ἀπὸ τοὺς τρόπους τέτοιας μεταφορᾶς γίνεται μὲ τὸ σύστημα τοῦ FTP (File Transfer Protocol = πρωτόκολλο μεταφορᾶς ἀρχείων). Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὑπολογιστές τοὺς συνδεδεμένους μὲ τὸ Internet διαθέτουν ὕλικὸ γιὰ μεταφορὰ σὲ χρήστες χωρίς εἰδικὴ ἐξουσιοδότηση. Μετὰ τὴ σύνδεση μὲ τὸν ἐν λόγω ὑπολογιστὴ, ὁ χρήστης δηλώνει ὡς ὄνομα (user name) anonymous, ἀναζητεῖ τὸ ὕλικὸ, ποὺ χρειάζεται, καὶ τὸ μεταφέρει μὲ τὴν ἐντολή get. Τέτοιο σταθμὸ διανομῆς ἀρχείων διαθέτουν γιὰ παράδειγμα τὸ Association for History and Computing (AHC) στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Groningen τῆς Ὀλλανδίας (πρόσβαση μὲ τὴν ἐντολή ftp tyr.let.rug.nl) καὶ τὸ Center for Computing in the Humanities (CCH) στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Τορόντο τοῦ Καναδᾶ (πρόσβαση μὲ τὴν ἐντολή ftp epas.utoronto.ca). Τὸ σύστημα αὐτὸ δὲν λειτουργεῖ μὲ πίνακες ἐπιλογῶν (menus), καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο εἶναι δύσκολο στὴ χρήση. Ἡ μεταφορὰ τῶν ἀρχείων γίνεται ἀπὸ τὸν μακρινὸ ὑπολογιστὴ (host) στὸν τοπικὸ ὑπολογιστὴ ὁ τρόπος μεταφορᾶς τοὺς στὸν προσωπικὸ ὑπολογιστὴ τοῦ χρήστη μέσῳ τηλεφωνικῆς σύνδεσης ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς εὐκολίες ποὺ παρέχει ὁ τοπικὸς ὑπολογιστής.

Gopher

Οἱ δυσκολίες τοῦ FTP ξεπερινοῦνται μὲ τὴν ὑπηρεσία τοῦ gopher (ἀπὸ τὸ ὄνομα ἐνὸς νυκτόβιου τρωατικοῦ). Τὸ gopher εἶναι μιὰ εἰδικὴ ὑπηρεσία, ποὺ δὲν προσφέρεται ἀπὸ ὅλους τοὺς σταθμούς τοῦ δικτύου. Λειτουργεῖ ἀποκλειστικά μὲ διαδοχικοὺς πίνακες ἐπιλογῶν, οἱ ὅποιοι συνδέουν ἱεραρχικά τὸ ταξινομημένο ὕλικὸ κάθε σταθμοῦ, ἀλλὰ παρέχουν καὶ πίνακες ἐπιλογῶν κατὰ θεματικές ἢ γεωγραφικὲς ἐνότητες διευκολύνοντας ἔτσι τὴν ἀναζήτηση, ἀνά-

κλήση και μεταφορά πληροφοριών και αρχείων ανά τα πανεπιστήμια και τις βιβλιοθήκες, ανά τις πόλεις, τις χώρες και τις ηπείρους, ή ακόμη και με λέξεις κλειδιά. Ασφαλώς, η χρήση του gopher είναι θεαματικότερη από την περιγραφή του. Τόσο το Association for History and Computing (έντολή: gopher gopher.let.rug.nl), όσο και το Center for Computing in the Humanities (έντολή: gopher gopher.epas.utoronto.ca) διαθέτουν gopher, αλλά για τη χρήση της υπηρεσίας αυτής πρέπει και ο τοπικός υπολογιστής να διαθέτει gopher (όπως ή Αριάδνη του Δημόκριτου). Με το gopher ο χώρος των ηλεκτρονικών πληροφοριών γίνεται πραγματικά ενιαίος⁷.

World Wide Web

Παρόμοιο στις λειτουργίες του με το gopher είναι και το World Wide Web (WWW, παγκόσμιος ιστός). Οι χαρακτηριστικότερες διαφορές του βρίσκονται στον τρόπο προσέγγισης του χρήστη. Πρώτον, αντί για τους ιεραρχημένους πίνακες επιλογών του gopher, το WWW στέλνει στις οθόνες μας εικόνες ή συνεχές αναλυτικό κείμενο, και δεύτερον, οι εντολές μας δεν δίνονται με μια από τις ιεραρχημένες επιλογές, αλλά με το φωτισμό ενός δείκτη (λέξης ή εικόνας), παραπεμπτικού σε ένα σύστημα διασυνδεδεμένων αρχείων διαλογικού υπερ-κειμένου (hypertext). Παράδειγμα τέτοιας εφαρμογής είναι το Labyrinth, «A Global Information Network for Medieval Studies», το οποίο αναπτύσσεται υπό την αιγίδα του Georgetown University στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Άλλες υπηρεσίες

Η εντολή telnet, που παρουσιάστηκε προηγουμένως, μᾶς επιτρέπει πρόσβαση σε μια πολύ χρήσιμη βάση δεδομένων, το Uncover του Carl, στην οποία καταχωρούνται οι τίτλοι άρθρων περιοδικών. Η εντολή είναι: telnet database.carl.org. Με δωρεάν έγγραφη στη βάση αυτή ο συνδρομητής μπορεί να αναζητήσει τα περιεχόμενα των περιοδικών, που τον ενδιαφέρουν, και να ενημερώνεται κατά τακτικά χρονικά διαστήματα στην ηλεκτρονική του διεύθυνση για τα περιεχόμενα των νέων τευχών των περιοδικών αυτών. Μπορεί επί πλέον να παραγγείλει αντίγραφα άρθρων με fax χρεώνοντας την πιστωτική του κάρτα.

7. H. Southall, «Getting into Gopherspace: Accessing Information Anywhere in the World at the Click of a Mouse», *History and Computing*, 5 (1993), σ. 110-20. Στο gopher της Αριάδνης βρίσκεται υπό ανάπτυξη βάση δεδομένων με τίτλο «Hellenic Civilization», με κυρίως εικονογραφικό υλικό από ελληνικές πινακοθήκες, μουσεία και άλλες συλλογές.

Γενικές παρατηρήσεις

Οι υπηρεσίες, που περιγράφονται εδώ, νέα εργαλεία τής έρευνας μεταξύ πολλών άλλων παλαιών, περισσότερο γνώριμων, αποτελούν μόνο την άφετηρία μιᾶς τεχνολογικῆς πορείας, ἑνὸς τρόπου ἐπικοινωνίας, μέσα στὰ δεδομένα ἑνὸς νέου κοινωνικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ φαινομένου, που παράγει ἢ ἐν ἐξελίξει τεχνολογικὴ ἐπανάσταση. "Ἡδη ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπαφή του με τὸ Internet ὁ χρήστης προκαλεῖται νὰ θέσει ἐρωτήματα σχετικά με τὴ μελλοντικὴ διαμόρφωση τῆς ἴδιας τῆς καθημερινότητας τῆς ἐργασίας του, δηλαδή τῆς παραγωγῆς του. Εἶναι εὐνόητο ὅτι ἡ ἀμερικανικὴ ἀκαδημαϊκὴ παιδεία κυριαρχεῖ σήμερα στὸ Internet, ὅχι μόνο λόγω τῆς ἐπικράτησης τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας, ἀλλὰ κυρίως διότι ἡ Βόρεια Ἀμερικὴ συμβάλλει με τὴ μερίδα τοῦ λέοντος στὴν παραγωγή τῶν διακινούμενων πληροφοριῶν καὶ στὴ ζήτηση γιὰ τὶς υπηρεσίες τοῦ δικτύου.

Ἡ ζήτηση αὐτὴ σὲ κάθε ἐθνικὴ ἀκαδημαϊκὴ κοινότητα εἶναι ὁμολογῆ με τὴ ζήτηση γιὰ καλύτερες βιβλιοθήκες. "Ἡδη χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος «παραδοσιακὲς βιβλιοθήκες» γιὰ τὰ ἰδρύματα με τὴ μορφή που τὰ γνωρίζουμε, τὰ ὁποῖα πιά ἀρχίζουν νὰ ἀντιμετωπίζονται ὡς ἀρχεῖα ἐντύπων με ἓνα νέο ρόλο: τῆς ἠλεκτρονικῆς παροχῆς ὑλικοῦ ἐπὶ παραγγελία. Στὴ νέα αὐτὴ πραγματικότητα οἱ γεωγραφικὲς ἀποστάσεις τείνουν νὰ μὴν ἀποτελοῦν πλέον ἐμπόδιο στὴν ἀπόκτηση πληροφοριῶν. "Ὅπως ὅμως ὑποστήριξε πρόσφατα ὁ Ἀμερικανὸς πολιτικὸς ἐπιστήμονας Sidney Verba ἀναφορικὰ με τὸ νέο ρόλο τῶν βιβλιοθηκῶν, καθὼς συμβαίνει με ὅλες τὶς τεχνολογικὲς προόδους, κατὰ τὰ πρῶτα στάδια ἐπωφελοῦνται περισσότερο ὅσοι εἶναι ἤδη σὲ προηγμένο στάδιο ἐξέλιξης⁸. Ἀνακύπτει βέβαια ἡ ἀπορία, τί θέση, μᾶλλον τί τύχη, μπορεῖ νὰ ἀναμένει στὸ μέλλον μιὰ βιβλιοθήκη, ὅπως —ὄριακὸ ὄντως παράδειγμα— ἡ καθ' ἡμᾶς Μπενάκειος Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς;

8. Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ περιέχεται σὲ μῆνυμα τοῦ ἠλεκτρονικοῦ σεμιναρίου H-Pol (πολιτικῆς ἱστορίας), ὡς *compte rendu* ἡμερίδας με σχετικὸ ἀντικείμενο.